

Соціально-правові та організаційно-управлінські аспекти роботи працівників соціальної й освітньої сфер з різними суб'єктами сучасного соціуму: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Харків-Куряж (15 грудня 2017р.) / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради: за заг.ред. Г.Ф. Пономарьової.- Х. : ФОП Петров В.В., 2016. С. 34-37.

Коляденко С.М.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної педагогіки

та педагогічної майстерності

Житомирського державного університету

імені Івана Франка

ВРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ

Завданням системи вищої освіти є підготовка високоосвічених, вихованих на гуманістичних традиціях, кваліфікованих спеціалістів, що передбачає не лише оволодіння знаннями, практичними вміннями та навичками, а й набуття студентами професійно значущих якостей, котрі дають змогу успішно адаптуватися до майбутньої діяльності, досягати соціальної зрілості, фахового та особистісного самовдосконалення [1].

Ж. Піаже, як представник когнітивного напрямку, усі здобутки цього вікового періоду пов'язує насамперед зі встановленням рівноваги між когнітивними структурами особистості й підкреслює, що він передує справжній дорослості [2]. З навчанням пов'язаний початок «економічної активності»: вибір професії, включення в самостійну виробничу діяльність, створення власної родини. Це впливає, з одного боку, на мотивацію, систему ціннісних орієнтацій, а з іншого – на інтенсивне формування спеціальних умінь і навичок у зв'язку із професіоналізацією, що зумовлює виділення цього періоду як одного із найважливіших у становленні характеру. Це не лише час спортивних перемог, а й початок творчих злетів, технічних і наукових досягнень [3].

Прагнення до самоствердження, нове оточення, зміна характеру спілкування та видів діяльності, визначення свого місця в системі суспільних відносин, колективі сприяє прискореному розвитку соціально цінних, моральних якостей студента. Від ефективного психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу залежить якість підготовки майбутніх фахівців [4, с.12–13]. Аналіз літератури дозволили визначити, що провідним компонентом структури розумових здібностей майбутніх фахівців є високий рівень розвитку уяви. Не менш важливу роль відіграє і дієво-практичний інтелект. За час навчання у вищому навчальному закладі у студентів розвиваються такі властивості особистості, які визначають позитивне ставлення до соціально прийнятих норм, до інших людей. Професійна ідентифікація та адаптація під час навчання в університеті зумовлюють потужний особистісний розвиток студента. І відбувається це, за твердженням Г. Ананьєва, у найбільш сенситивний для формування основних соціогенних потенцій людини період юнацького віку [5, с. 122].

Науковці вважають юність надзвичайно важливим для розвитку особистості періодом. Рання юність (старший шкільний вік – це 14–17 років), пізня (17–25 р.) [6]. Висвітлюючи основні напрямки розробки проблем розвитку особистості у цей період, А. Петровський відзначає, що «...юнацький вік залишається білою плямою на мапі психологічних досліджень» [7, с. 17]. У своїй «романтичній» концепції юності Ж. Ж. Руссо спробував визначити основні стадії психічного розвитку молодшої людини, у якій спочатку з'являються лише відчуття, на їхній основі формується судження, а лише тоді народжується ідея» [8, с. 100]. Хоча до вивчення юності як етапу психічного розвитку долучилися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, цей вік залишається недостатньо вивченим. Особливо це стосується періоду пізньої юності, або молодості.

Поведінка студентів характеризується індивідуальною мінливістю емоційних реакцій на різні ситуації взаємодії з іншими. Мотивацію студентів визначає, з одного боку, прагнення до самостійності та самоповаги, а з іншого –

зіткнення з регламентацією та очікуваннями оточуючих. Це провокує молодих людей до конфліктності, бурхливих, неадекватних емоцій. Вони виявляють агресивність або, навпаки, обирають тактику уникнення. Для поведінки студентів характерні прояви невмотивованого ризику, невміння передбачити наслідки своїх учинків, в основі яких лежать не завжди гідні мотиви. За нашими спостереженнями делінквентна поведінка проявляється у студентів через порушення навчальної дисципліни від запізнення та пропусків занять до брутальності і демонстративної поведінки. Тим самим студент опиняється у центрі уваги студентської групи, викладачів, а особливо «обдаровані» - декана, проректорів і навіть ректора.

Студентство – період не лише безкорисливих жертв і повної самовіддачі, а нерідко і негативних проявів [9, с. 76]. Алкоголізація та наркотизація проявляється у тої частини студентства, яка вступили в університет для того, щоб якимось «вбити час» до більш значимих подій у своєму житті.

«Динамічний стереотип» І. Павлова може зумовлювати стресогенну ситуацію, призводити до нервових розладів і зривів. Саме ця причина може зумовлювати труднощі в спілкуванні. В одних студентів вироблення нового стереотипу відбувається стрибкоподібно, а в інших – плавно і рівномірно. Безсумнівно, протікання такої перебудови пов'язане з характеристиками типу вищої нервової діяльності, однак і соціальні фактори мають не менш вирішальне значення [10]. Невротичними станами страждають перш за все студенти зі стійкими моральними позиціями. Вони приходять у ВНЗ з бажанням вчитися, але певні особисті якості стають на заваді правильного розподілу сил. Тому, вони знаходяться у постійній емоційній напрузі - поступово перестають виконувати завдання – кількість академічних заборгованостей збільшується – виникають невротичні стани. За нашими спостереженнями студентство можна умовно поділити на декілька груп:

Назва групи	Місце знаходження у аудиторному просторі
Навчально-кар`єрна	Сидять біля вікна

Культурно-розважальна	Сидять ближче до виходу
Алкогільно-розбещена	Сидять на останніх партах

Отже, якщо дві останні групи більш-менш згуртовані і з ними викладачі та адміністрація проводить постійну роботу, то перша група не згуртована і їй приділять менше уваги як викладачі так і батьки. Насправді, саме вони – золотий фонд університету - потребують нашої уваги та підтримки. Адекватною може вважатися робота вищого навчального закладу, коли студенти навчально-кар'єрної групи зможуть отримати не тільки теоретичну, а й практичну підготовку через діяльність гуртків, служб, центрів вишу.

Врахування індивідуальних властивостей нервово-психічних процесів студентів під час залучення до нових видів діяльності і спілкування допоможе вихователям створити сприятливі умови для їхньої адаптації у суспільстві .

Література:

1. Психология развития : словарь / [под. ред. А. Л. Венгера]. – М. : ПЕРСЭ, 2005. – 176 с.
2. Лейтес Н. С. Умственные способности и возраст / Н. С. Лейтес. – М.: Педагогика, 1971. – 277 с.
3. Гезелл А. Умственное развитие ребенка / А. Гезелл; [пер. с англ.]. – М. – Л. : Просвещение, 1930. – 349 с.
4. Холл С. Инстинкты и чувства в юношеском возрасте / С. Холл ; [пер. с англ. и под ред. Л. Г. Оршанского]. – [2-е изд.]. – Пг., 1920 – 88 с.
5. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – 379 с.
6. Кон И. С. Психология юношеского возраста: учебное пособие для студентов пед. ин-тов / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1979. – 175 с.
7. Петровская Л. А. Компетентность в общении. Социально - психологический тренинг / Л. А. Петровская . – М. : МГУ, 1989. – 216 с.
8. Руссо Ж-Ж. Трактаты / Ж-Ж. Руссо. – М. : Мысль, 1969. – 390 с.

9. Фрейд Зигмунд. Основные психологические теории в психоанализе / Зигмунд Фрейд ; [пер. М. В. Вульфа, А. А. Спектора]. –М.: АСТ, 2006. – 400 с.
10. Павлов И. П. Полн. собр. соч / И. П. Павлов. – [2-е изд.]. – Т.1. – М. – Л., 1951.